

Dosarul nr. 2ra-857/21

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru, Judecător – C. Vîrlan

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău, Judecători – N. Budăi, A. Malîi, I. Muruianu

DECIZIE

15 decembrie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, Judecătorul
Judecători

Svetlana Filincova
Ala Cobăneanu
Galina Stratulat
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari

examinând recursul declarat de Tofan Elena,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Crușu Valeriu către
Tofan Elena cu privire la încasarea datoriei, a dobânzilor contractuale și
compensarea cheltuielilor de judecată,
împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, prin care s-a
casat hotărârea Judecătoria Chișinău, sediul Centru din 04 iunie 2019 și s-a emis o
nouă hotărâre,

c o n s t a t ă:

La 20 decembrie 2013, Crușu Valeriu a depus cerere de chemare în judecată
către Șchirca Tatiana cu privire la încasarea datoriei în sumă de 117000 dolari
SUA și 23875 Euro, în valută națională conform cursului oficial al BNM la
momentul executării hotărârii și, compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii a indicat că, la 10 noiembrie 2008, i-a împrumutat lui
Șchirca Tudor (soțul Tatiane Șchirca) suma de 15000 euro, pe un termen
nedeterminat, cu condiția achitării dobânzii de 3,5% lunar, iar la 26 decembrie
2008 i-a mai împrumutat 50000 dolari SUA, pe un termen nedeterminat, cu
condiția achitării dobânzii de 2,5% lunar.

Pentru ambele sume i-a fost eliberată recipisă, totodată debitorul promițându-i
că-i va restitui banii împrumutați la prima solicitare.

La 07 aprilie 2011, Șchirca Tudor i-a restituit suma de 5000 euro cu titlu de
dobândă, la 10 mai 2011 i-a restituit încă 15000 euro și la 05 august 2011 suma de
500 dolari SUA, asigurându-l că până la sfârșitul anului 2013 îi va restitui toată
datoria cu dobânzile corespunzătoare.

Însă, la 16 iulie 2013, Șchirca Tudor a decedat, iar soția lui, Șchirca Tatiana, care este succesor de gradul I, nu dorește să discute despre datoriile soțului, nu-i oferă informații despre succesiune și nici copia certificatului de deces.

La 25 februarie 2016, reclamantul a depus cerere de concretizare a acțiunii, solicitând încasarea de la Tofan Elena (fiica lui Șchirca Tudor) a datoriei în mărime de 117000 dolari SUA și 23875 euro, și compensarea cheltuielilor de judecată, invocând că anume Tofan Elena a moștenit succesiunea lăsată de Șchirca Tudor.

În susținerea cererii de concretizare a indicat că, în rezultatul interpelării de către instanță a informației referitor la deschiderea dosarului succesoral și succesorilor care au acceptat succesiunea, s-a constatat că unicul moștenitor al lui Șchirca Tudor este Tofan Elena, care însă a ignorat obligația prevăzută de art. 1543 din Codul civil, de a înștiința creditorii despre deschiderea succesiunii.

Prin hotărârea Judecătoriai Chișinău, sediul Centru din 04 iunie 2019, a fost respinsă cererea de chemare în judecată depusă de Crudu Valeriu, cu anularea măsurilor de asigurare a acțiunii aplicate prin încheierea din 16 iunie 2017 și ridicarea sechestrelor aplicate asupra bunurilor Elenei Tofan și a celor înregistrate după Șchirca Tudor.

La 27 iunie 2019, prin intermediul oficiului poștal, Crudu Valeriu a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond, solicitând casarea acesteia și emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, a fost admis apelul declarat de Crudu Valeriu și casată hotărârea Judecătoriai Chișinău, sediul Centru din 04 iunie 2019, cu emiterea unei noi hotărâri prin care:

S-a admis integral cererea de chemare în judecată depusă de Crudu Valeriu către Tofan Elena cu privire la încasarea datoriei, a dobânzilor contractuale și compensarea cheltuielilor de judecată.

S-a încasat din contul Elenei Tofan în beneficiul lui Crudu Valeriu datoria contractuală în sumă de 117000 dolari SUA și 23875 Euro, în valută națională, conform cursului oficial BNM la momentul executării hotărârii.

S-au încasat din contul Elenei Tofan în beneficiul lui Crudu Valeriu cheltuielile de judecată, compuse din: 25000 lei cu titlu de cheltuieli pentru achitarea taxei de stat în prima instanță; 1500 lei cu titlu de cheltuieli pentru achitarea taxei de stat în instanța de apel; 70 lei cu titlu de cheltuieli pentru citarea publică.

Pentru a decide astfel, analizând argumentele din cererea de apel în coroborare cu circumstanțele cauzei, Curtea de apel a remarcat ca fiind neîntemeiat raționamentul primei instanțe cu privire la faptul că acțiunea a fost depusă tardiv.

Astfel, instanța de apel a menționat că, reclamantul/creditor s-a adresat cu prezenta acțiune, la 20 decembrie 2013, către Șchirca Tatiana (soția debitorului - Șchirca Tudor), din motiv că nu era cunoscut moștenitorul legal a defunctului, iar după recepționarea scrisorii notarului public Șian Olga nr. 53 din 30 noiembrie 2015 prin care a fost informat că la 15 ianuarie 2014 a fost deschis dosarul succesoral nr.459891/3-2014, Crudu Valeriu s-a concretizat cererea de chemare în judecată, formulându-și pretențiile față de succesorul debitorului, fiica Tofan Elena.

La 23 februarie 2021, Tofan Elena, a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, solicitând casarea acesteia și menținerea

hotărârii Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 04 iunie 2019.

În motivarea recursului, reiterând circumstanțele de fapt și normele de drept indicate în referința depusă pe marginea cauzei date, a invocat că instanța de apel nu a elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei și a aplicat eronat normele legale la care a făcut referire.

Astfel, deși Crudu Valeriu a cunoscut despre faptul că debitorul Șchirca Tudor a decedat la 16 iulie 2013, acesta s-a adresat în judecată către moștenitorul acestuia - fiica Tofan Elena, abia la 25 februarie 2016.

De asemenea, recurenta a menționat că, Crudu Valeriu era în drept să înainteze pretenții față de moștenitori, în termen de 6 luni calculat din data când a aflat despre deschiderea succesiunii, iar dacă nu a cunoscut despre deschiderea succesiunii, în termen de un an de la data decesului celui ce a lăsat moștenirea.

Mai mult ca atât, asupra termenului de înaintare a pretențiilor creditorului celui ce a lăsat moștenirea, nu se răsfrâng regulile aplicabile termenului general de prescripție, cu excepția pretențiilor ce au ca obiect pretențiile indicate la art. 1545 din Codul civil.

Reieșind din cele expuse, recurenta consideră că este legală soluția primei instanțe prin care acțiunea a fost respinsă pe motivul omiterii termenului.

Suplimentar, recurenta menționează o neconcordanță a concluziei instanței de apel în conținutul actului judecătoresc, or, partea descriptivă a deciziei conține soluții de admitere parțială a acțiunii, pe când în dispozitiv instanța se pronunță asupra admiterii integrale a cererii de chemare în judecată.

În altă ordine de idei, recurenta menționează faptul că instanța de apel nu a verificat și nu s-a expus asupra tardivității acțiunii.

La 07 septembrie 2021, Crudu Valeriu a depus referință la recursul declarat de Tofan Elena, solicitând respingerea cererii de recurs și menținerea deciziei atacate.

Conform art.434 alin. (1), (2) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Potrivit materialelor cauzei, copia deciziei Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, a fost expediată pentru cunoștință participanților la proces, la 19 ianuarie 2021, însă probe cu privire la recepționarea actului judecătoresc, nu au fost constatate.

Astfel, în conformitate cu art.434 din Codul de procedură civilă, Colegiul lărgit constată că cererea de recurs depusă de Tofan Elena, la 23 februarie 2021, este în termen.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 08 septembrie 2021, recursul declarat de Tofan Elena, împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, a fost considerat admisibil.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea speței date, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Tofan Elena, din alte motive, și va casa decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare, din următoarele considerente.

Conform art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural prevăzute de art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Potrivit art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată, dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 445 alin.(3) din Codul de procedură civilă, în urma examinării recursului, instanța de recurs emite o decizie care rămâne irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră a fi emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

Conform circumstanțelor cauzei Colegiul lărgit a constatat că, între Șchirca Tudor (soțul Tatiane Șchirca și tatăl Elenei Tofan) și Crudu Valeriu au existat raporturi juridice confirmate prin recipisa semnată de Șchirca Tudor, conform căreia, la 10 noiembrie 2008 și la 26 decembrie 2008, Șchirca Tudor a împrumutat pe un termen nedeterminat, sumele de 15000 euro, cu condiția achitării dobânzii de 3,5% lunar și, respectiv, 50000 dolari SUA, cu condiția achitării dobânzii de 2,5% lunar.

Fiind investită cu examinarea cauzei, prima instanță a respins cererea de chemare în judecată, iar instanța de apel, prin decizia din 19 noiembrie 2020, a casat hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 04 iunie 2019, pronunțând o nouă hotărâre prin care s-a admis integral cererea de chemare în judecată; s-a încasat din contul Elenei Tofan în beneficiul lui Crudu Valeriu datoria contractuală în sumă de 117000 dolari SUA și 23875 Euro, în valută națională, conform cursului oficial BNM la momentul executării hotărârii; s-au încasat din contul Elenei Tofan în beneficiul lui Crudu Valeriu cheltuielile de judecată, compuse din: 25000 lei cu titlu de cheltuieli pentru achitarea taxei de stat în prima instanță; 1500 lei cu titlu de cheltuieli pentru achitarea taxei de stat în instanța de apel; 70 lei cu titlu de cheltuieli pentru citarea publică.

Instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de

către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

În acest sens, examinând conținutul deciziei Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, Colegiul largit a constatat că instanța de apel s-a expus neclar asupra cerințelor din acțiunea lui Crudu Valeriu.

În susținerea concluziei reflectate, instanța de recurs reiterează că, cuantumul sumei solicitate de către Crudu Valeriu cu titlu de datorie, s-a format în urma acordării lui Șchirca Tudor a unui împrumut în sumă de 15000 euro, cu condiția achitării dobânzii de 3,5% lunar și, respectiv, a unui împrumut în sumă de 50000 dolari SUA, cu condiția achitării dobânzii de 2,5% lunar.

Cu toate acestea, la soluționarea chestiunii respective, instanța de apel nu a constatat cuantumul dobânzilor contractuale ce reies din condițiile împrumuturilor, iar ca urmare, nu și-a argumentat cu suficientă claritate dispoziția cu privire la încasarea din contul Elenei Tofan în beneficiul lui Crudu Valeriu a sumelor de 117000 dolari SUA și 23875 Euro, denumindu-le, per ansamblu, ca datorie contractuală.

Astfel, reieșind din conținutul recipisei, anexate la materialele cauzei, defunctul Șchirca Tudor a restituit reclamantului sumele de 5000 euro, 15000 euro și 300 dolari (f.d. 146, vol. I), iar instanța de apel soluționând prezentul litigiu nu s-a expus asupra cuantumului datoriei restante, ținând cont de sumele restituite. De asemenea, din conținutul deciziei recurate nu rezultă cu suficientă claritate din ce constau sumele încasate în contul reclamantului, iar la materialele cauzei lipsește un calcul al datoriei restante și a dobânzilor calculate pentru această datorie, raportate la perioada pentru care urmează a fi încasate.

Mai mult ca atât, potrivit art. 585 din Codul civil (în vigoare la data apariției raporturilor juridice), în cazul în care, conform legii sau contractului, obligația este purtătoare de dobândă, se plătește o dobândă egală cu rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei dacă legea sau contractul nu prevede o altă rată. Articolul 869 alin. (1) și (2) din același cod, prevede că în baza contractului de împrumut, părțile pot prevedea și plata unei dobânzi, care trebuie să se afle într-o relație rezonabilă cu rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei. Înțelegerea asupra dobânzii prin care se încalcă dispoziția alin. (1) este nulă.

Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel nu a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele cauzei și nu a reflectat în decizie motivele concluziilor sale privind cuantumul datoriei și a dobânzilor contractuale, în fiecare caz aparte, ținând cont de faptul că în recipisa anexată la dosar, se face referire la restituirea atât a sumelor în Euro, cât și a sumelor în dolari SUA.

Astfel, ținând cont de faptul că instanța de recurs verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi, Curtea Supremă de Justiție, acționând în calitate de instanță de fond, nu poate să dea circumstanțelor cauzei o nouă interpretare, or o astfel de conduită ar duce inevitabil la încălcarea Articolului 6 § 1 din CEDO.

În cele din urmă, în jurisprudența sa, CtEDO nu ezită să amintească faptul că Articolul 6 impune instanțele naționale să explice în mod adecvat motivele pe care se bazează deciziile lor. Fără a necesita un raspuns detaliat la fiecare argument invocat de către un reclamant, această obligație presupune, totuși, că o parte la procedura judiciară poate aștepta un raspuns specific și expres la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul procedurii în litigiu (a se vedea, printre multe altele, *Ruiz Torija v. Spania*, 09 decembrie 1994, §§ 29-30, Seria A nr. 303-A).

În context, Curtea Supremă de Justiție nu poate să se expună și nu poate pune la baza deciziei sale, niște circumstanțe sau probe noi, care nu au fost supuse dezbaterilor și cărora instanțele inferioare nu le-au dat apreciere, or, astfel procedura judiciară va avea un caracter neechitabil, cu prezența încălcării a Articolului 6 § 1 din Convenție. (cauza 72164/14, 16 iunie 2020, *Covalenco vs Republica Moldova*)

În altă ordine de idei, Colegiul lărgit remarcă faptul că s-au constatat divergențe ale soluției Curții de Apel Chișinău în concluzia și în dispozitivul deciziei, astfel în conținutul actului judecătoresc instanța de apel a concluzionat asupra admiterii *parțiale* a cererii de chemare în judecată (f.d.62, vol.II), însă în partea dispozitivă instanța sa pronunțat asupra admiterii *integrale* a acțiunii lui Crudu Valeriu (f.d. 63, vol. II).

Acestea fiind constatate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel a adoptat o soluție contradictorie, creând o confuzie justițiabililor în privința acesteia, atât reieșind din conținutul contradictoriu al deciziei, cât și reieșind din conținutul soluției pronunțată în ședința de judecată.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că s-au constatat erori judiciare care nu pot fi corectate de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite prezenta cauză civilă spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La judecarea pricinii, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate, creând condiții obiective și reale participanților la proces și rejudecând pricina, să emită o hotărâre întemeiată și legală, reieșind din toate circumstanțele reale și esențiale ale pricinii. De asemenea, instanța urmează să indice cu suficientă claritate motivele pentru care acceptă sau respinge probele prezentate de către participanții la proces, precum și să argumenteze preferința unor probe față de celelalte, așa cum prevede alin.(4) al art.130 din Codul de procedură civilă, cu

respectarea principiului contradictorialității, dându-le o apreciere corespunzătoare, și expunându-se asupra tuturor argumentelor participanților la proces.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Tofan Elena.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 19 noiembrie 2020, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Crudu Valeriu către Tofan Elena cu privire la încasarea datoriei, a dobânzilor contractuale și compensarea cheltuielilor de judecată, și se remite pricina spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Svetlana Filincova

Judecători

Ala Cobăneanu

Galina Stratulat

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari